

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»
ФАКУЛЬТЕТ ЦИВІЛЬНОЇ ТА ГОСПОДАРСЬКОЇ ЮСТИЦІЇ
КАФЕДРА ЦИВІЛЬНОГО ПРАВА

**ОДЕСЬКІ ГРУДНЕВІ ЦИВІЛІСТИЧНІ ЧИТАНЯ:
ПРИВАТНЕ ПРАВО, ЯК КОНЦЕПТ
В УМОВАХ ВІЙНИ:
ЛЮДСЬКИЙ ВИМІР**

МАТЕРІАЛИ
Всеукраїнської наукової конференції

*Одеса,
12 грудня 2024 року*

Одеса
Фенікс
2024

За загальною редакцією

доктора юридичних наук, професора *Є. Харитонов*,
докторки юридичних наук, професорки *І. Давидової*

Упорядники-укладачі:

Давидова Ірина – д.ю.н., професорка кафедри цивільного права Національного університету «Одеська юридична академія», професорка;

Ткаченко Катерина – лаборантка кафедри цивільного права Національного університету «Одеська юридична академія».

Члени оргкомітету Всеукраїнської наукової конференції:

Андронов Ігор – д.ю.н., професор кафедри цивільного, нотаріального та виконавчого процесу НУ «Одеська юридична академія», професор;

Подцерковний Олег – д.ю.н., зав. кафедри господарського права та процесу НУ «Одеська юридична академія», професор;

Харитонов Олена – д.ю.н., зав. кафедри права інтелектуальної власності та патентної юстиції НУ «Одеська юридична академія», професорка;

Харитонов Тетяна – д.ю.н., зав. кафедри аграрного, земельного та екологічного права НУ «Одеська юридична академія», професорка;

Мінченко Райса – д.ю.н., професорка кафедри цивільного права НУ «Одеська юридична академія», професорка;

Бабич Ірина – к.ю.н., доцентка кафедри цивільного права НУ «Одеська юридична академія», доцентка;

Берназ-Лукавецька Олена – к.ю.н., доцентка кафедри цивільного права НУ «Одеська юридична академія», доцентка;

Матійко Микола – к.ю.н., доцент кафедри цивільного права НУ «Одеська юридична академія», доцент;

Орзів Юрій – к.ю.н., доцент кафедри цивільного права НУ «Одеська юридична академія», доцент;

Шамота Олександр – асистент кафедри цивільного права НУ «Одеська юридична академія»;

Ткаченко Катерина – лаборантка кафедри цивільного права НУ «Одеська юридична академія».

Одеські грудневі цивілістичні читання: приватне право, як концепт в умовах війни: людський вимір : матеріали Всеукр. наук. конф. (Одеса, 12 груд. 2024 р.) [Електронне видання] / за заг. ред.: д.ю.н., проф. Є. Харитонов, д.ю.н., проф. І. Давидової ; НУ «Одес. юрид. академія». – Одеса : Фенікс, 2025. – 318 с. – Режим доступу:

ISBN 978-617-8430-40-5

Збірник містить матеріали доповідей з теоретичних, історичних і методологічних проблем цивільного права та процесу, господарського права і процесу, аграрного, земельного, екологічного та природоресурсового права та інших галузей приватного права, які були оприлюднені на Всеукраїнській науковій конференції 12 грудня 2024 р. в Національному університеті «Одеська юридична академія».

Збірник спрямований на ознайомлення юридичної громадськості з дослідженням науковців у сфері цивілістики і може бути корисний як у навчальному процесі, так і в науковій діяльності.

УДК 347.1 : 341.9“364” (477)

Матеріали видано за авторською редакцією.

Повну відповідальність за достовірність та якість поданого матеріалу несуть учасники Всеукраїнської наукової конференції, їхні наукові керівники, рецензенти та структурні підрозділи вищих навчальних закладів і установ, які рекомендували ці матеріали до друку.

<i>Сомок Данійл Миколайович</i> ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВІДДАЛЕНОЇ БІОМЕТРИЧНОЇ ІДЕНТИФІКАЦІЇ	248
<i>Халаїм Діана Сергіївна,</i> ОСОБЛИВОСТІ СТЯГНЕННЯ ІНФЛЯЦІЙНИХ ВТРАТ ТА 3% РІЧНИХ ЗА КРЕДИТНИМИ ДОГОВОРАМИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ПРАВОВИЙ БАЛАНС МІЖ ІНТЕРЕСАМИ КРЕДИТОРА І БОРЖНИКА	251
<i>Цупенкова Анна Олександрівна</i> СПАДКУВАННЯ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ.....	254

НА ПОЧАТКУ НАУКОВОГО ШЛЯХУ

ПРОБЛЕМИ ГОСПОДАРСЬКОГО ПРАВА І ПРОЦЕСУ

<i>Балик Анна Вікторівна, Іскра Єлизавета Сергіївна</i> ФОРС-МАЖОРНІ ОБСТАВИНИ ПРИ ВИКОНАННІ ГОСПОДАРСЬКИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ	258
<i>Волошенюк Олександра Юріївна,</i> ВИРІШЕННЯ СПОРІВ У БІЗНЕСІ ЧЕРЕЗ ІНСТИТУТ БІСНЕС-ОМБУДСМЕНА	262
<i>Горбик Дарина Віталіївна,</i> ТИПОВІ АРБІТРАЖІ УГОДИ, ЇХ ПРАВОВА ПРИРОДА.....	266
<i>Довгонос Іванна Юріївна, Ткаченко Владислав Артемович</i> ОСОБЛИВОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ БУДІВЕЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ	270
<i>Кушнір Олександр Олександрович,</i> ОСОБЛИВОСТІ ЛІЦЕНЗУВАННЯ БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ.....	274
<i>Лукашова Яна Валентинівна,</i> ЛЕГАЛІЗАЦІЯ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	277
<i>Родрігес Лілія Фаб'янівна,</i> РЕСУРСНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БІЗНЕСУ.....	281
<i>Соловей Анна Олегівна, Решетило Яна Сергіївна,</i> КОМБІНОВАНІ ПРОЦЕДУРИ У МІЖНАРОДНОМУ КОМЕРЦІЙНОМУ АРБІТРАЖІ	283
<i>Халаїм Діана Сергіївна,</i> ОКРЕМІ АСПЕКТИ СТИМУЛЮВАННЯ БІЗНЕСУ ЧЕРЕЗ ЦЕНТРИ ПІДТРИМКИ ПІДПРИЄМНИЦТВА «ДІЯ. БІЗНЕС»	287

ЛІТЕРАТУРА:

1. Вовк І. Класифікація ресурсів підприємства. Сучасні підходи. *Соціально-економічні проблеми і держава*. 2011. Вип. 1(4). URL: <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2011/11vippsp.pdf>.
2. Квасницька Р. С. Сучасні підходи до визначення сутності та складових інвестиційних ресурсів. *Економічний часопис-XXI*. 2014. № 7-8(1). С. 75-77.
3. Капінос Г. І., Бабій І. В. Операційний менеджмент [навч. посіб.]. К.: «Центр учбової літератури», 2013. 352 с.

*Соловей Анна Олегівна, Решетило Яна Сергіївна,
студентки 1 курсу магістратури факультету цивільної та
господарської юстиції Національного університету
«Одеська юридична академія»*

Науковий керівник: к. ю. н., доцентка Будурова Г. М.

КОМБІНОВАНІ ПРОЦЕДУРИ У МІЖНАРОДНОМУ КОМЕРЦІЙНОМУ АРБІТРАЖІ

Комерційні спори є важливою складовою сучасного глобалізованого світу, де бізнес і торгівля перетинають кордони країн. Вирішення таких спорів вимагає швидких та ефективних методів, що зумовлює необхідність об'єднання інструментів та переваг різних альтернативних способів врегулювання спорів для вирішення конкретного конфлікту. Так, сторін спору у медіації приваблює зручність, конфіденційність та можливість безпосередньо впливати на процес, що робить її привабливою альтернативою традиційному судовому розгляду. Арбітраж забезпечує об'єктивний фаховий розгляд спору із можливістю примусового забезпечення виконання рішення через державні суди тощо. Таким чином, сильні сторони таких процедур використовуються для досягнення найкращого результату.

Комбіновані процедури викликають жвавий інтерес у колах науковців та правників. Дослідженням даного питання прямо або побічно займалась достатня кількість фахівців. Зокрема, можна виокремити такі роботи, як: «Впровадження способів альтернативного вирішення правових спорів» Бондаренко-Зеленської Н. Л., «Альтернативні способи вирішення спорів як засоби захисту права» Дутко

А. О., «Деякі аспекти альтернативного вирішення спорів (конфліктів) в Україні» Кирдан Б. П., та інші [1, 2, 3].

Популярність медіації обумовлена її особливостями: доступність, швидкість, прагнення досягти взаєморозуміння між сторонами, а також можливість контролювати процес. Однією з переваг медіації є високий рівень добровільного виконання угоди сторонами, що робить її ще вигіднішою в порівнянні з арбітражем чи судом, оскільки немає потреби в примусовому виконанні. Водночас, якщо одна із сторін відмовляється виконувати умови угоди, відсутність примусового міжнародного механізму примусу стає недоліком медіації, що пояснює менший рівень її використання порівняно з арбітражем. Саме тому комбіновані процедури, що включають елементи медіації та арбітражу, набувають популярності. Найпоширенішими з них є арбітражні процедури, що поєднують переваги арбітражу і медіації: з одного боку, сторони користуються гнучкістю і швидкістю медіації, з іншого – отримують більш чіткий механізм виконання рішень, характерний для арбітражу. Комбіновані процедури зазвичай проводяться в постійно діючих арбітражних установах, що забезпечує їхню регламентованість і прозорість.

Серед найбільш поширених моделей комбінованих процедур можна виділити наступні: Переговори–Медіація–Арбітраж, Медіація–Арбітраж, Арбітраж–Медіація–Арбітраж та Переговори–Медіація–Нейтральна оцінка–Арбітраж. В Україні вже затверджено регламенти проведення медіації-арбітражу та арбітражу-медіації-арбітражу, що відображає зростаючий інтерес до комбінованих підходів у вирішенні міжнародних комерційних спорів [4].

Медіація-арбітраж (med-arb) є комбінованим підходом до альтернативного вирішення спорів, що включає залучення нейтральної третьої сторони, яка сприяє налагодженню діалогу між учасниками конфлікту для досягнення взаємної згоди. Якщо згоди досягти не вдається, ця ж особа або інший арбітр розглядає справу на арбітражному рівні та ухвалює остаточне рішення. Медіація-арбітраж діє як дворівневий механізм, поєднуючи риси медіації та арбітражу.

Медіація-арбітраж збільшує ймовірність врегулювання спору, оскільки передбачає обов'язкове рішення: якщо сторони не досягнуть згоди під час медіації, остаточне рішення ухвалюється на арбітражному етапі. Такий підхід дозволяє зберегти увагу до інтересів сторін і можливість для активної участі у процесі, характерні для ме-

діації, поєднуючи їх із гарантією остаточності та формальності арбітражного вирішення [5].

При цьому, медіація в таких процедурах базується класично на таких підходах, як адміністрована та неадміністрована медіація. Перший вид забезпечується супроводом нейтральною стороною- до прикладу, це організація або ж надавач послуг медіації. Незважаючи на факт здійснення адміністрованої медіації у межах МКАС при Торгово-промисловій палаті (далі- ТПП) України та МАК при ТПП України, є можливість здійснення адміністрованої медіації на базі міжнародних арбітражних організацій, бо безперечно, виражає особливу перевагу для сторін спору, через гнучкість та підлаштованість даного виду альтернативного врегулювання спорів. Наприклад, сторони можуть звернутись до ICC або ж Американської арбітражної асоціації AAA, до центру CAMCA тощо [6, с. 622].

Щодо неадміністрованої медіації, то в ній тягар організації та ведення покладено на самі сторони. Однак, безперечною перевагою може виступати можливість осіб самостійно впливати на хід ситуації, згідно внутрішнього переконання та нести особисту відповідальність за окремі дії [6, с. 622].

У свою чергу, така процедура як «Переговори-Медіація-Арбітраж», виступає «трирівневою конструкцією», що включає першим етапом застосування переговорів, які є чи не найдоступнішим та доволі ефективним способом вирішення спорів. Даний етап не потребує обов'язкового залучення сторонньої особи, що виконувала б допоміжну функцію. Доречною є можливість застосування до переговорів адвокатів як представників, які фактично поклали б на себе тягар ведення переговорів та отримання консенсусу. Не зважаючи на відсутність офіційного закріплення даної процедури в Україні, можна встановити, що вона є доволі ефективною, проте, і тривалішою ані ж інші [4].

Процедура «Арбітраж-Медіація-Арбітраж» дозволяє сторонам під час арбітражного розгляду, до ухвалення рішення арбітражем, подати Генеральному секретарю запит про призупинення справи з метою проведення медіації. До початку розгляду справи складом суду, справу можна залишити без руху або ж зупинити розгляд уже на стадії арбітражного провадження. У такому клопотанні необхідно вказати приблизну тривалість медіації, а також обрати медіатора з Реєстру медіаторів МКАС. Процес медіації проводиться за встанов-

леними Правилами медіації МКАС, при цьому реєстраційний збір за проведення медіації не стягується.

Якщо в ході медіації конфлікт частково або повністю залишається невирішеним, арбітражне провадження поновлюється. У разі ж успішного врегулювання спору та подання сторонами запиту на винесення арбітражного рішення на узгоджених умовах, суд може розглянути це без виклику сторін, за винятком випадків, коли усне слухання вважається доцільним через особливості справи. У разі повного врегулювання спору сторони можуть звернутися з проханням припинити арбітраж, після чого суд виносить відповідне рішення.

При цьому важливо, що функції медіатора і арбітра в цій же справі не можуть виконуватися однією і тією ж особою. Арбітр також не має доступу до матеріалів медіаційного процесу, забезпечуючи нейтральність та конфіденційність кожного етапу [7].

У комбінованій процедурі «Переговори–Медіація–Нейтральна оцінка–Арбітраж», уваги заслуговує саме частина Нейтральної оцінки, оскільки є фактично вирізним особливим компонентом. Нейтральна оцінка є «інструментом» оцінки перспектив та недоліків спору та їх подальшого шляху розвитку. Залучення незалежної особи, що має розуміння суті спору допомагає врахувати усі можливі ризики, тому важливо обирати фахівця у відповідній галузі права. Попри те, що такий експертний висновок є лише ознайомчо-рекомендаційним, він здійснює лояльний, але ґрунтовний вплив на сторін спору. Безпосереднє застосування такої процедури у складних комерційних спорах також здійснює стримуючу дію, що дозволяє сторонам дійти злагодженого висновку навіть за умов достатньої тривалості строків спору.

Підсумовуючи, слід відзначити, що комбіновані процедури у міжнародному комерційному арбітражі виступають перспективним інструментом, що сприяє зменшенню навантаження на судову систему та підвищенню культури мирного врегулювання спорів. Вважаємо доцільним поступове впровадження у вітчизняну практику і процедури «Переговори–Медіація–Нейтральна оцінка–Арбітраж», оскільки її багаторівневість дозволяє розширити можливості та інструментарій альтернативних способів врегулювання спорів. Поступовий розвиток питання комбінованих процедур при вирішенні спорів може послугувати важливим кроком до вдосконалення інституту альтернативного вирішення та врегулювання спорів в Україні.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бондаренко-Зелінська Н. Л. Впровадження способів альтернативного вирішення правових спорів (adr-alternative dispute resolution). *Міжнародне приватне право: розвиток і гармонізація*. 2010. С. 165-169.
2. Альтернативні способи вирішення цивільних спорів за законодавством України : навч. посіб. / О. Б. Верба-Сидор, У. Б. Воробель, Н. М. Грабар, А. О. Дутко, Ю. М. Юркевич; за ред. О. Б. Верби-Сидор. – Львів : Львів. держ. у-т внутрішніх справ, 2021. – 416 с.
3. Кирдан Б. В. Деякі аспекти альтернативного вирішення спорів (конфліктів) в Україні. Some aspects of alternative dispute (conflicts) resolution. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2022. № 1. С. 35-40.
4. Комбіновані процедури медіації та арбітражу у вирішенні міжнародних комерційних спорів. URL : <https://law.chnu.edu.ua/kombinovani-protsedury-mediatsii-ta-arbitrazhu-u-vyrishenni-mizhnarodnykh-komertsiiynykh-sporiv/> (дата звернення: 10.11.2024).
5. Швецова Л. Альтернативні способи вирішення спорів. URL : <https://unba.org.ua/publications/print/8920-al-ternativni-sposobi-virishennya-sporiv.html> (дата звернення: 10.11.2024).
6. Вайцеховська О. Р., Федорук Н. С. Процедура медіації в міжнародних комерційних спорах: стадії та види. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 11. С. 620-623.
7. Правила медіації Міжнародного комерційного арбітражного суду при Торгово-промисловій палаті України (ICAC). Додаток № 2. URL : https://icac.org.ua/wp-content/uploads/Pravyly-mediatsiyi_UA.pdf (дата звернення: 10.11.2024).

Халаїм Діана Сергіївна,

*студентка 2 курсу факультету цивільної та господарської юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»*

Науковий керівник: доцент, Гофман О. Р.

ОКРЕМІ АСПЕКТИ СТИМУЛЮВАННЯ БІЗНЕСУ ЧЕРЕЗ ЦЕНТРИ ПІДТРИМКИ ПІДПРИЄМНИЦТВА «ДІЯ. БІЗНЕС»

В умовах сучасної економіки, яка характеризується швидкими змінами та зростаючою конкуренцією, підтримка підприємництва стає особливо актуальною, особливо в контексті війни в Україні. Конфлікт